

"83/3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

Özvegy

König

KÖNIG RÓBERT fametszete X2
A címlapon FERY ANTAL fametszete X2

X. CEGLÉDI ORSZÁGOS KISGRAFIKAI TALÁLKOZÓ

A kisgrafikai hívei igencsak korán kelő emberek!

Amikor kis létszámú, de lelkes csoportunk megérkezett Ceglédre a Kossuth Művelődési Központba, — a reggeli gyorsvonattal — már javában állt a csere.

Nagy Lászlóné Piroskától átvettük a kiállítási katalógust, az ajándék grafikai lapokat és a mappát. A ceglédi KBK tagjai meleg szeretettel fogadták az érkezőket. Örömmel üdvözlöttük osztrák barátainkat a Petz házaspárt. Előkerültek az újonnan érkezők cserelapjai.

Dr. Vida Klára országos titkár érkezése után a házigazda Nagy László Lázár üdvözlötte a résztvevőket és hivatalosan is megnyitotta a X. Országos Kisgrafikai Találkozót. Még délelőtti folyamán közösen megtekintettük a Szovjetunió Köztársaságait bemutató kiállítást, ahol kiváló felkészültségű szovjet művészek lapjai is helyet kaptak. A Nagy Lászlóné Piroska gyűjteményéből válogatott kiállítási anyag nagy sikert aratott, bizonyítva népeink barátságát.

A közös ebéd után a Kossuth múzeumba látogattunk, ahol a „Fa és környezet” című kiállítást és Kossuth-relikviákat láttunk.

Délután lázasan folytatódott a csere.

A napot bankett zárta, melyet tombola-sorsolás és tánc tett színessé.

Vasárnap délelőtti baráti beszélgetések mellett folyt a lapok cseréje.

Szeptember 25-én délelőtti 11 órakor nyitotta meg Dr. Losonci Miklós művészettörténész a VI. Országos Kisgrafikai Kiállítást. Dicsérte a kiállított lapok szépségét, a virágmotívum kimeríthetetlen formagazdagságát.

Művészelődeink csak a RAJZ nemzetközi nyelvét ismerték a neolitikumban. Barlangrajzok készítésével hagytak üzenetet az utókornak, s mi több ezer év múltán is érzékelni, érteni tudjuk őseink mindennapjainak félelmét-örömeit.

STETTNER BÉLA linómetszete X3

KÉKESI LÁSZLÓ linómetszete X3

A modern kor embere méginkább tudatában van a képi világ nemzetközi nyelvének, kifejező erejének, amely figyelmeztet, lázíthat, békíthet és gyönyörködteti a szemlélőt.

A VI. Országos Kisgrafikai Kiállítás témája a virág, mely témában alkotott képek gyönyörködtetik a nézőt és békeiséget árasztanak.

Dr. Losonci Miklós megnyitójában a kiállítás méltatása után elismeréssel szólt a rendezésről, a ceglédi KBK munkájáról.

A ceglédi kiállítás díjazott művészei:

STETTNER Béla, KÉKESI László, KÖNIG Róbert, NAGY László Lázár. Fogadják gratulációinkat!

Stettner Béla Leveszy Erzsébetnek metszett exlibrise megrázó erővel vall a FÖLD népeinek békevágyáról.

Szép gesztus volt, hogy „IN MEMORIAM” felirat alatt kaptak helyet elhunyt művészeink lapjai.

Új szint jelentett a kiállításon a fiatalabb művészek szép metszeteiből készült egy-egy tabló. König Róbert, Bakacsi Lajos, László Anna, Moskál Tibor, Kiss Terézia tablói.

Kékési László, Várkonyi Károly, Fery Antal, Nagy László Lázár, Dániel Viktor a tőlük megszokott színvonalú, nagy mesterségbeli tudásról számot adó anyagot küldtek a kiállításra.

Rendezésében is magas színvonalú, nemzetközi nivójú kiállítást láttunk a „Ceglédi Ősz” rendezvénysorozat keretén belül.

Összegzésül igen eredményesnek mondhatjuk a találkozót. A résztvevők létszáma kisebb volt mint előző évben, de talán épp ezért vált családiassá a két nap. A találkozót hangulatos fogadás zárta, bizonyítva ceglédi barátaink meleg vendégszeretetét.

Élményben és lapokban gazdagon, új megrendelések terveivel tértünk haza.

Szepesvári Rácz Mária
Szilágyi Magdolna

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR fametszete X2

STETTNER BÉLA szitanyomata S/2

Az 5. oldalon MOSKÁL TIBOR fametszete X2

VÁRKONYI KÁROLY fametszete X2

Ceglédi Ősz '83

A VI. ORSZÁGOS KISGRAFIKAI KIÁLLÍTÁS ELÉ

A kép-, — világnyelv. Minden ember felfoghatja személyes és közösségi üzenetként, — társaloghat egymással az öt világérsz egyetemes otthonában élő nagy család, az emberiség. Így szűnik, így csökken magánya, így erősödhet egy több milliárdos tábor barátsága, — a kisgrafika közreműködésével nem szakadnak, hanem erősödnek az embereket, népeket összekötő szálak. Még valami nagyon lényeges. Az, hogy a kisgrafika mindenki, milliók és milliók személyes birtoka, vagy azzá lehet. Eredményünk, hogy a magyar kisgrafika vállalta ez a világszolgálatot évtizedekkel ezelőtt, s tartja is a kezdeti intenzitást. Hiányérzetünk a cél, hogy fokozzuk a tempót. Nemcsak abban a tekintetben, hogy a magyar képirok nagyobb száma érezze át a kisgrafika oly fontos és még közel sem felfedezett küldetését, hanem úgy is, hogy a művek sokszorozása révén ezek helyett milliókhoz jusson el a magyar kisgrafikai lap, hiszen a kép sűrűségében összefoglalja a természet, a társadalom, a történelem, a gondolkodás fontos magaslatait és eljuttatja a gyönyörködés és az eszmélés szintjén az emberekhez . . .

A kérdés, hogy mit tesz ezért az ideai seregszemle? Először is adott a törzsgárda. Két évvel ezelőtt is, jelenleg szintén új metszeteit küldte el az ország minden részéről huszonhárom alkotó. Nem kevés a létszám, lehetne több is, de állandó, — s ez lényeges mozzanat. Másrészt biztosított a minőség, kialakult a magyar kisgrafika képi anyanyelve. Természetesen ez a nyelvezet bővíthető és bővítenő új hajtásokkal, de létezik. Létezik nemzetközi rangon, internacionális fontossággal, személyes, népi, nemzeti, egyetemes eszméket hordozva, elemelve, közvetítve. Az idén főszerephez jutott a virág, a növényi szépség, a flóra dús békéje, számtalan árnyalata, kimeríthetetlen formagazdagsága. A virág csöndje, halk esztétikuma, külső és belső környezetünk, emberségünk egyik tanítója. Ezt a tényt, ezt a felhasználandó energiát ismerteti meg velünk a ceglédi tárlat. Azt, hogy a virág személytelen barátunk, megnyugvást kelt, oldja az árvaságot, szelidebbé nevel. Észrevétlenül, tapintatosan. Ez a tematika természetesen nem kizárólagosság, most is az eszmények tág határát érzékelhetjük Stettner Béla, Nagy László Lázár, M. Kiss József, Tavasz Noémi, Fery Antal, Kőnig Róbert, Kékesi László, Csurgói Máté Lajos, Várkonyi Károly, Király László, Szánthó Imre, Kiss Terézia révén. Hiányoznak Kopasz Márta, Kőhegyi Gyula és mások metszetei, s holnapra marad a tovább nem halasztható feladat. Az, hogy Cegléd város maradjon a kisgrafika országos méretű gondozója, egyre inkább nemzetközi méretek között a biennálé országos rangján.

Losanci Miklós

O. KULHANEK rézkarcá C3

A 7. oldalon L. J. KASPAR fametszete X2

CH R U D I M I B E S Z Á M O L Ó

Hatodik szeptember vége, hogy útrakelek. Ötödik éve útitársam Kamperné Nagy Magdolna.

Az úticél Chrudim, Olomouc, Prága — cseh exlibris találkozó. Voltam kongresszusokon, ahol a résztvevők sokasága tarkább volt, érdekesebb, de a cseh találkozók művészi igényesség tekintetében Európa legrangosabb kisgrafikai összejövetelei.

Az idén csak ketten indultunk útnak — ketten képviseltük a nemzetközi rangra szert tett találkozón hazánk színeit. Ez a chrudimi találkozó mind a résztvevők számában, mind a kiállító művészek számában felülmúlta az előzőket.

A IV. Exlibris Triennálé felhívására 139 művész küldte el az utóbbi 3 évben készült munkáit — 320 cseh gyűjtő, és 15 külföldi gyűjtő vett részt a találkozón (külföldiek Ausztriából, az NSZK-ból, Hollandiából és Belgiumból is voltak).

16 órai vonatkozás után szombaton délelőtt 11-kor érkezünk meg az ismerős kisvárosba. A szállodában már reggel 8-tól folyt a csere-bere. Kevés időnk volt a részvétellel kapcsolatos adminisztrációk intézésére, a kiadványok átvételére és néhány kedves ismerős üdvözlésére, mert 13-kor a városi múzeumban kezdődött az ünnepélyes megnyitó.

A Kulturális Minisztérium képviseletében dr. Miroslav Kudrna nyitotta meg a kiállítást és adta át az alábbi három művésznek munkásságáért az elismerő oklevelet:

1. Prof. Javoslav Svab
2. Prof. Vojtech Cinybulk
3. Maria Michaela Sechtlova

Dr. Miroslav Kudrna méltatta a három művész munkásságát és megnyitotta a kiállítást. A városi szimfonikus zenekar koncertje igazán meglepetés volt.

Hogy a cseh művészek körében mennyire népszerű az Exlibris Triennálé, az alábbi adatok igazolják:

	A triennálén részt vett		Kiállították	
	művész	exlibrisrel	művész	exlibrisét
1. 1974.	60	981	56	365
2. 1977	96	1179	92	299
3. 1980	99	1096	94	700
4. 1983	139	1680	116	575

A kiadványaikról néhány szót. Nyomdában készült beszámoló az előző évi találkozásról, oeuvre-listák, kiállítási katalógus a kiállító művészek teljes címével és egy ajándékmappa 12 szabadgrafikával.

Meglepetésünkre szolgált egy irigylésre és követésre méltó kiadvány, amely a régi cseh exlibrisek történetét dolgozta fel. Ízléssel, illusztrációkkal gazdagított könyv — méltó témájához.

Szeretném, ha legalább ebben mielőbb követnének a cseheket, hiszen a régi magyar exlibris története dr. Semsey Andornál kéziratban évek óta csak kiadóra vár.

Pittmanné Mikó Ildikó

ZDENEK MÉZL fametszete X2

A 8. oldalon O. MARIK és V. CINYBULK fametszete X2

G. DIDELYTE rézkarca C3

LÁTOGATÓBAN LITVÁN BARÁTAINKNÁL

Ex librist ugyan nem gyűjtök — lakásonként egy gyűjtő bőven elég — de már gyermekkoromban kénytelen voltam megszokni s idővel valamennyire meg is ismerni. Lakásunkban lépten-nyomon ex librisekbe ütköztem, valamint az ex libriseket gyűjtő - csináló felnőttekbe, magyarokba és külföldiekbe.

A hírből már jól ismert litvánok közül Vincas KISARAUSKAS járt először Budapesten az ex libris kongresszus alkalmából 1970-ben. Az ezen a kongresszuson meghirdetett pályázatokon díjat nyert nemcsak ő, hanem még két litván művész: Antanas KMIELIAUSKAS és Grazina DIDEYTE. Elsősorban ennek köszönhattuk, hogy a következő években sorra személyesen is megismerhettük őket és családjukat.

Sokaknak és régen tartoztunk már egy vilniusi viszontlátogatással, litván barátaink szinte minden levélben hívtak bennünket. Családunk legmozgékonyabb és a közvetítő nyelvet beszélő tagja lévén ez év szeptemberében barátnőmmel én indultam el végre Vilniusba, ahol Antanas Kmieliauskas és felesége, Rita vendégei voltunk.

A városközponthoz egészen közel, de csendes kertvárosban élnek, tágas, régi faépületben. A ház falán Vincas Kisarauskas mozaikja: évekkel ezelőtt, egy síremlék tervezésekor barátja házának falán próbálta ki a mozaiktechnikát. A már elkészült síremléket és Antanas több szobrát is láttuk később a vilniusi temetőben.

Antanas, a házigazdánk eredetileg szobrász, de azt hiszem, erre jut a legkevesebb ideje. A tanítás mellett évek óta egy hatalmas feladat köti le: a 400 éve Báthory István lengyel király és Litvánia nagyfejedelme által alapított vilniusi egyetem falait díszíti freskóival. Az annak idején európai jelentőségű egyetem Vilnius

S. KISARAUSKIENĖ rézkarc C3

egyik legfontosabb építészeti és kulturtörténeti nevezetessége, az útikönyvek szóhasználatával élve „háromcsillagos látnivaló.” Udvarai, boltíves folyosói, reneszánsz és barokk részletei a város más régi épületeivel, tornyaival együtt gyakran felbukkannak Antanas Kmieliauskas különleges, utánozhatatlan technikájú grafikáin. A freskók egy része már készen van. Antanas műve a Litera — az egyetemi könyvesbolt — mennyezete. Az egyetem történetét, nevezetes tanárait ábrázolja, megjeleníti a kultúra szinte valamennyi szféráját — könyvnyomtatás, zene, orvostudomány, csillagászat stb. — hiszen az egyetem mindezekben vezető szerepet játszott. A nyomtatást bemutató freskón önarcképét is látjuk, de találkozunk több ismerőssel is. Antanas barátai köréből vette a modelleket. A filológiai tanszéken látott freskók a görög műzsákat ábrázolják, ez szintén ex libris-művész, Gerbavicius alkotása. Az egyetem egyik tanára, Albinas Kentra lelkes vezetésével — őt is láttuk a Litera mennyezetén — avatatlanok előtt zárva tartott, restaurálás alatt levő termekbe, a legkiválóbb litván művészek készülő freskói közé is bebocsátást nyertünk. Legkedvesebb emlékeim közé tartozik régi ismerősünknel, Vincas KISARAUSKAS-nál tett látogatásunk. Kétszobás lakótelepi lakásban él. A gyerekeken kívül a családhoz tartozik még egy hatalmas szibériai macska. Vincas alig változott 13 év alatt, lelkes, mozgékony. A litván ex libris-élet egyik motorja, nemcsak művész, hanem szervező, és teoretikus is egyszerre. Művészeti középiskolai tanár. Kedélyes egyénisége az első pillanatban furcsán ellentétesnek tűnik a grafikáin látott szigorú geometrikus formákkal.

A. KMIELIAUSKAS vegyes technikájú lapja C

Felesége, Saule is grafikusművész. Férje hatásának nyoma sincs szintén modern és eredeti rézkarcain. Felkerestük otthonában Grazina DIDELYTE-t is. Művésztársai közül elsősorban nőiességével tűnik ki. Aprólékos gonddal, szeretettel rajzolt rézkarcain a litván természet és a mesék színes világa elevenedik meg. A már megismert litván művészek munkássága is követőkre talál, hiszen Antanas és Vincas lánya is képzőművészeti tanulmányokat folytat.

Litvániáról, történelméről és magas színvonalú, a világ élvonalába tartozó művészetéről kevés információ jutott el hozzánk korábban. Még az ex librisekkel foglalkozó művészek közül is csak néhányat ismertünk meg. A mai litván művészet előzményei közül talán a legjelentősebb a század elején fiatalon meghalt, ma is megdöbbentően modern festő és zeneszerző, CIURLIONIS. Csonkán és befejezetlenül is lenyűgöző képeit a kaunasi képtárban láttam, itthon pedig lemezre felvett zeneművei segítségével idézem fel Litvániát. Beszámolómm messzemenően hiányos és természetesen szubjektív. Csak saját élményeimre támaszkodtam. Abból a néhány könyvből, hanglemezből, amit magammal hoztam, utólag próbálom még jobban megismerni, megérteni Litvániát és a litvánokat.

Semsey Ágnes

Deák Ferenc

DEÁK FERENC rézkarca C3

SZÁSZNÉ
MARA
KÖNYVE

DEÁK FERENC MŰVÉSZETÉRŐL

„Minden igazi mű ellenállási fészek, átvett híd, tűzelő erdő detronizálni a zsarnok időt — Lobogjatok, gyönyörű fölkelések.”

A fenti sorokkal a kétszáz éve volt Mesterhez, *Giottóhoz* szól *Ilyés*, de méltán idézhetjük az egyik mai Mester, *Deák Ferenc* munkáit csodálván is.

Lapozgatom *Deák* könyveit, grafikai lapjait, sorra kézbe veszem könyvjegyeit, s próbálom „ellenőrizni” az évek során magamban kialakított *Deák Ferenc*-i arcvonásokat . . . Vajon melyik a legjellemzőbb deáki arcél? *A Korunk* évkönyvek „fölszállni készülő” pávjának alkotójáé, nagyvonalú megoldásával; vagy a gyermekkor kimeríthetetlen üzeneteit közvetítő meseillusztrációk készítőjéé; a tragédiát hordozó ballada-kompozíciók, vagy József Attila „... a semmi ágán ül szívem” . . . hangulatát oly híven kifejező rajz mesteréé?

Azt hiszem mindez együtt a grafikus *Deák Ferenc*. Amikor a könyvjeggyel tizennyolc éve barátkozó művészről kívánunk szólni, a könyvtől (a könyvből!) való elindulás elkerülhetetlen, hiszen majd két évtizede

Pittmann László
 & könyve &

Ő a romániai magyar könyvkiadás grafikai arculatának egyik legjelentősebb alakítója. E munkában szerzett tapasztalatai, a társművészetek (elsősorban az irodalom!) erős nyomot hagytak kisgrafikai munkáján. A metszetkészítés sötét-világos, tömör tömbjeitől a rézkarc széttéphetetlen, vagy éppen könnyed vonalhálójáig eljut illusztrátorként és ex libris készítőként egyaránt.

A sokszorosított grafika első vonalába munkáinak tisztasága, koncentráltasága, grafikai készségének egyre szélesebb intellektuális kibontakozása emeli. És gyönyörű lázadásai! Amint szinte eltörli a hatást tusrajz és rézmetszés között, ahogy a szürrealizmus és szecesszió harmóniába olvad(hat)nála bravúros technikai készsége folytán, vagy ahogy hibátlan stílusérzéssel közeledik a figuratívítás felé vagy távolodik attól. Ezért tudja bartóki módon szépen kimondani, és mindjárt föl is oldani a rettenetet, — hogy ismét Illyés gondolatfűzését idézzük.

Nem tudom sokat olvas-e Deák, vagy csupán nagyon jól olvas? Tény azonban, hogy félelmetes beleélőképességgel éli tovább „hőseinek” életét, és épp ilyen képesség vezeti tollát, vésőjét vagy tűjét, amikor portrét rajzol az általa készített könyvjegyeken a tulajdonságokról is.

Ezért érezzük megajándékozottnak magunkat, ha legkedvesebb könyveink értékét az ő exlibriseivel növelhetjük, s ezért várjuk továbbra is Kolozsvárról küldött, lélektől lélekig ható, finom humorú, vagy fájdalmasan szép üzeneteit.

Kósa Kiss Szusza

DEÁK FERENC rézkarc C3

M. MAKKAI PIROSKA fametszete X1

LÁTOGATÁS

M. MAKKAI PIROSKÁNÁL

Amikor ennek a cikknek előkészítése érdekében. M. MAKKAI PIROSKA festőművész telefonszámát a budapesti telefonkönyvben kerestem, nevét nem találtam a névsorban. Mint már sok esetben, azúttal is a kisgrafika „védőangyala”, Semsey Andorné nyújtott segítséget. Tőle tudtam meg, hogy a művésznőt nemrég elhunyt orvos-férje, dr. MEDVE ANDRÁS telefonszámán kell keresnem. Ilyen előzmények után került sor találkozásunkra M. MAKKAI PIROSKA műteremlakásában, a József Attila lakótelepen.

Erről a negyedről azt mondják, hogy ez a főváros legszebb lakótelepe. Látogatásom alkalmával magam is meggyőződhettem erről. Az emberméretűre szabott házakat pompás „zöld szigetek” keretezik. Azon a napon vastag hóréteg borította a parkot és a szépalakú, idős fákat. A szikrázó nap-sütés bearanyozta a műterem falait és a művésznő ott függő olajfestményeit. A figyelmes házi-asszony ez alkalomra kikészítette a munkásságára vonatkozó cikkek, kiállítási katalógusok vaskos iratkötegeit. Ezek áttanulmányozása és a művésznő szívélyes elbeszélése nyomán hamarosan kibontakozott előttem gazdag életútja.

M. MAKKAI PIROSKA Erdélyből származik. A kolozsvári szépművészeti főiskolán szerezte tanári képesítését. A fametszést később VARGA NÁNDOR LAJOSTÓL tanulta. Mintegy két évtizede költözött Budapestre és nyugdíjba vonulásáig a VI. kerületben folytatott rajztanári tevékenységet. Korábban Erdélyben több egyéni kiállítását rendezték meg. Első budapesti önálló kiállítását 1968-ban nyitotta meg BÉRES FERENC énekművész a Liszt Ferenc-téri Könyvklubban. Ezen mintegy 90 fametszete volt kiállítva, köztük öt önálló grafikai sorozata is. Harminckét lapból álló következő tárlatán, 1971-ben a Benczúr utcai Postás Művelődési Központban mutatta be újabb sorozatát.

A Bartók emlékére készült fametszetek kapcsán írta róla DUTKA MÁRIA a következőket: „Vonzalma Bartók iránt, logikus következménye művészi beállítottságának”, 1976-ban Jászberényben a Városi-Járási Könyvtárban ARATÓ ANTAL rendezte meg a művésznő 100 fametszetből álló kiállítását, melynek ismét két fametszet-sorozata adta meg az alaphangot. Köztük az egyik a Bolyai-sorozat, a másik a 21 lapos Önéletrajz volt. Igen szép kiállítású katalógus kísérte az 1978-ban a Fényes Adolf teremben megrendezett tárlatát is, ahol mintegy 70 fametszettel szerepelt. Sok csoportos kiállításon vett részt fametszeteivel, ezek felsorolása azonban túlnőne e cikk keretein. Közülük mégis meg kell említeni a VII. Országos Képzőművészeti Kiállítást és a Miskolci Grafikai Biennálén többször történt részvételét. Bár ez az írás grafikus tevékenységéről szól, festői munkásságáról is szólni kell legalább egy mondat erejéig. Hazánkba történt áttelepülése előtt megfestette a romániai munkásmozgalom egyik nevezetes epizódját, a lupényi bányász-sztrájkot. A nagyméretű olajkép ma Bukarest munkásmozgalmi múzeumában látható, a festészet eszközeivel is hirdetve a „Dunának, Oltnak egy a hangja” gondolatot.

Kapcsolata szülőföldjével azóta sem szakadt meg. Legutóbb Kolozsváron, a Korunk Galériájában mutatták be fametszeteinek gyűjteményét. Itt is szerepelt az Önéletrajz sorozat. Ezzel kapcsolatban írta BALÁZS PÉTER a kiállítás katalógusában: „Egész eddigi életművére illik az „Önéletrajz” cím, mert olyan, mint egy nagy önéletrajz-mozaik.” . . . „Mindenkor az Emberért emel szót, s azt olyan kulturált ízléssel teszi, olyan tiszteletébresztő mesterségbeli tudással és érzelmekben velünk is közös önkifejező erővel metszi fába a szavait, amilyenekkel csak a finom vésőjű mesterek rendelkeznek.”

Az 1979-es Fényes Adolf-terembeli kiállítása után jelent meg a „Könyvtáros” c. lapban GALAMBOS FERENC tanulmánya a művésznőről, mely mindezekig a legalaposabb felkészültséggel megírt, műtörténeti zsargontól mentes, tárgyilagos méltatása M. MAKKA PIROSKA sokszínű művészetének. A kis-

grafikáira vonatkozó része ide kívánczik: „Hivatott művelője az ex librisnek is. Könyvjegyei nem annyira megrendelésre, mint inkább baráti gesztusként készültek, elsősorban íróknak (JUHÁSZ FERENC, SÜTŐ ANDRÁS, KERESZTURY DEZSŐ stb.) de másoknak is. Hagyományos szimbólumok mellett újfajta jelképrendszerekkel is kísérletezik, ezzel visz friss vért a műfaj megújulásra szoruló világába.”

A művésznőtől a látogatás alkalmával megtudtam, hogy eddig mintegy 300 fametszetű ex librist mondhat magáénak. Ezekről alkotásjegyzéket eddig nem készített. (Mivel alkotásaiból legalább 1-1 darabot megőriz magának, ennek összeállítását az életmű megérdemelné.) Az előbbieken említett grafikai sorozatokon kívül meg kell még említeni az Ősmondák, Toldalag, Lélekmadár, Az asszony, Kicsi madár és Ellentétpárok című sorozatait is, de számomra a legnagyobb élményt a Taligások című sorozattal való találkozás jelentette. Ebben nyolc fametszetű lapon két talicskás ember alakján keresztül a munkásélet drámai képregényét írta meg, nemesen egyszerű formavilággal.

M. MAKKAI PIROSKA ma is fiatalos lendülettel alkot. Metszetei most is gyakran jelennek meg a lapokban. A MAGYAR HIRLAP képes melléklete a múlt év végén két számban is közölte munkáját.

Az állandóan újat kereső alkotóművész munkássága során sohasem törekedett a természet másolására, így alkotásai között a természetelvű és az elvont alkotások egymás mellett jelentkeznek. Ő magától értetődőnek érzi ezt, hiszen a kétfajta alkotómódszer nagyon jól megfér az életműben, sőt ezek ellensúlyozzák, kiegészítik egymást. Indokoltságukról pedig az eredmények beszélnek.

A látogatás végén, búcsúzóul, a művésznőnek tolmácsoltam a Kisgrafikabarátok Körének jókívánságait.

A cikk befejezéseként pedig iktassuk ide egyik kisgrafikájára metszett azokat a BABITS-verssorokat, melyek egyéniségére és művészi magatartására is találóan ráillenek: „És akinek szép a lelkében az ének,
Az hallja a mások énekét is szépnek.”

Dr. Soós Imre

PAULOVICS LÁSZLÓ KÖSZÖNTÉSE

Kedves kötelességemnek érzem Paulovics László ex libris-művészetének bemutatását. Vívódtam a feladattal, amíg elvállaltam a megbízást, mert Földes László, Kántor Lajos, Szőcs István, Mezei József értő kritikái, méltatásai után „a körön kívüli”-ség szorongásával kérdeztem magamtól: fel tudok-e nőni a rám osztott szerephez? Paulovics László kisgrafikáiról eddig csak Éles Péter írt, igen szépen és avatott kézzel a debreceni Ajtósi Dürer Exlibrisgyűjtő Kör gondozásában kiadott „Metszetek” sorozat Paulovics-füzetéhez. Ady-kompozíciói már a személyes ismeretség előtt is teljesen átszőtték Ady-rajongásomat.

Aztán következett egy látogatás és immáron kilenc éve mondhatom barátomnak Paulovics Lászlót, az embert is, nemcsak a művészt. Sajnos a Szatmárnémeti-Barót távolság még légvonalban is jelentős, így a ritkatalálkozások szüneteit levélváltásokkal kényszerültünk enyhíteni. Az évenként ismétlődő székelyföldi művész táborok jóvoltából én voltam a gyakoribb vendéglátó. Amikor végre 1977 nyarán 3 napig mi is a Paulovics-család otthonában élhettünk, e napok életre szóló élmények forrásaivá lettek.

Paulovics barlangja (mert van a művészen egy bájos mackósság) lakásának egy tágas, világos szobája, első látásra is rendkívül bensőséges, karjába ölelő világ. Avasi cserge, szilágysági, tordai bokályok tudatják a „gazda” mély kapcsolatát a népművészettel. Azzal a tiszta forrással, mely mindig visszatérő ihletője, tudatosan vagy rejtetten, de számtalan munkájának meghatározója vagy szerény kísérője. A viszonylag kevés falfelületen, a népművészeti tárgyak között szerénykedik pár ismerős grafika és festmény.

Eredendően grafikái izgattak, mert azokat láttam többször, titkos barátaimmá szegődtek és műkritikákban többet is olvastam a *grafikus* Paulovicsról. Témailag rendkívül változatos anyag tárul szemem elé, de teljesen egységes, kiforrott formanyelv kifejező erejében. Kísérletezései, a mindig új keresése nem vezet az egyéniség feladásához. A monumentális Ady, József Attila, Bartók vagy Enescu-ciklusokat a közelmúlt és jelen embereinek mindennapjai, gondjai-bajjai, örömei-bánatai váltják fel, jellegzetesen Paulovics-felfogásban.

Ady világa Paulovics világa is. Csodálatos rajzi világot szült a szülőföld és a vele való azonosulás. Ady házának, népének, jobbágynak mély szeretetét látom életre kelni Paulovics rajzi refrénjén.

Grafikai lapjait Mezei igen találóan „vizuális esszéknek” nevezi. Kompozícióit szinte törvényszerűen kerekbe tömöríti, mozaikká szerkesztve a gondolati intellektualitást a formák dekorativitásával. Ebben a kifejezőmódban érzem legjobban a színházi szakembert, alkotásai néha többfelvonásos színművet idéznek, hol drámai feszültségtől fűtötteket, hol bölcs derűvel filozofizálókat, hol komédiától duzzadókat.

Máskor témáit a népballadákban meríti, ismét máskor az ókori legendák ihletik mesterségbeli felkészültségét, mindig korszerű formanyelvét. A betyárvilág megjelenítése nem holmi romantizmus, hanem szűkebb hazájának, az alföld nádasai egykori szegénylegényeinek idézése. Rózsa Sándor betyáros legendáját túlnővi a szabadságharc szabadsapatának vezéralakja.

Nincs megállás, nincs pihenés, rohanunk. És most szerényen ízelítőt ad piktúrájából. Nem hagynak nyugodni a képek. Érzem a grafikus lázongását, színkeresését., hogy mondandói újszerű harmóniákban táruljanak a szemlélő elé. Mértéktartó, mégis mély gondolatosságot rejtő színei még gazdagabbá lesznek kivételes rajztudásának meg nem tagadásával. Ilyen tisztaságot, emberközpontúságot keveset ismertem meg kortárs festészetünkben.

Felzaklatott idegeim nyugtalan éjszakája után verőfénnel köszöntött Szatmár. Ekkor ismertem meg halkszavú, de dús bajusza alatt mindig mosolyt rejtegető barátom idegenvezetői képességeit.

Kitárult eléltünk az Alföld és mi, az Erdővidék követei nem győzzük csodálni a végtelenséget. Új világ. És Paulovics a szakértő magabiztosságával beszélt néprajzról, történelemről, a Károlyiak ősi fészkeről, az Ecsedi láp titokzatos világáról. Új arcáról ismertem meg ezt a szülőföldjét mélyen ismerő, értő, benne és vele élő ragyogó embert. Hazafelé halkan, gondolatokba mélyülten, élményekkel megrakodva közeledtünk Szatmár felé. Baloldalt, valahol a róna szélén alkonyi párában apró házak lebegnek, egy templomtorony. Tömondatos közlés: Nagymajtény . . .

Ezekután hadd mutassam be Paulovics Lászlót. Született Szatmárnémetin 1937-ben. A kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán végzett 1961-ben. Kezdetben a Nagybányai Színház, majd 1964 óta

A közölt illusztrációk
linómetszetek X3

a Szatmári Északi Színház díszlettervezője. Először 1959-ben állít ki Nagybányán, 1962 óta állandó résztvevője az „Országos Grafikai Szalon” kiállításainak. Kiállított Nagybányától Krakkóig, Szatmártól Santiago de Chileig, Bucuresttől Rio de Janeiroig, Hajdúböszörményig. Önálló kiállításain csaknem mindig együtt állítja ki grafikáit piktúráival, jól sikerült rokon együttletben. Számtalan európai országban járt tanulmányúton: Ausztriában, Bulgáriában, Lengyelországban, Magyarországon, Olaszországban.

Húsz éves munkásságának eredménye a 90-es számot kikerekítő ex libris és szabad, illetve alkalmi kisgrafika. Nem nagy szám szólja el magát az olvasó, de csapdába esik, mert sokra értékeli-e az akár többbezes számokkal kérkedő opuslistákat, az ismétlődő motívumokat, figurákat, a rutinná vált mindennapiságot?

Nem egészen száz műalkotás. A teljes anyagnak sajnos már nem lehetek birtokosa, mert jórésük barátoknak készült és nem gyűjtőknek.

Az ex librisgyűjtők nemzetközi táborá így jobbra tanácstalanul áll a szórványosan feltűnő Paulovics-könyvjegyek előtt. Pedig első grafikusunk, akit az a kitüntetés ért, hogy hazánkat képviselje az 1969-es Malborki Biennálén. De a nemzetközi kisgrafika-életben már hamarabb is jegyezték nevét: Nemzetközi Ex libris Kiállítás Poznan-1967, aztán Helsingör, Lugano.

Ex librise igényesek, de ha számosnál csak a puritán archaikum lelhető fel, mindenikben érezzük a formai megújulást, a tömör mondánivalót. Kár, hogy lapjai nem kézi levonatként kerülnek a gyűjtőkhöz és nem a tulajdonosnak készült első lapokból. Azért kár, mert abban van az igazi Paulovics. Linoleumba metszett

A K.B.K. tagjainak eredetiben mellékelve X3

kisgrafikai lapjain már lázong a kolorista. Első kézilevonatai mind színesek és színvariációi lehetőséget adnak a tulajdonosnak is a választásra. Felleljük bennük a barna számtalan árnyalatát, a rózsaszínű lilákat, a nemes zöldeket, a sárga és kék jeleket. Máskor csak egy színt használ, fehér vagy színes alapon. Különleges sokszorosító technikát dolgozott ki. A festéket vastagon viszi fel a dúcra és csak enyhe nyomással teszi át a papírra. Így vonalai domborúak, színei csillognak, a kompozíció sokszor egyedi alkotásként hat. Ezt gépesített sokszorosítással képtelenség megvalósítani és a friss, üde, csillogó vonalak, színek megfagynak a nyomda kegyetlen hidegében.

Paulovics László művészete mindenképpen a XX. sz. művészetével párhuzamosan forr, anélkül, hogy elszakadna a realizmustól. Ha valamilyen stílus-irányzatba akarnánk besorolni, akkor talán éppen ex librisei segítenek, ahol a naív művészet elemei mellett gyakrabban érezzük a mérsékelt szürrealizmust vagy talán a szelíd expresszionizmust? De kísérletező szomját mégis pont ex libris-művészetén át oltja. Nyugalmat keres a népművészet nemes egyszerűségében vagy éppen gondolati elmélyülésre kényszeríti a szemlélőt. Én szeretem a Paulovics László ex libriseit. Volt úgy, hogy igényes csere-partnereimnek, egy küldeményben csak Paulovics-lapokat küldtem, jól összeválogatva, sok színessel. Hamarosan jöttek a viszontküldemények. Forgattam kezemben a lapokat és kerestem a magyarázatot. Azt hiszem megtaláltam. Emitt Ex libris

Éles Péter: fehér alapon kék bokályok, tulipános-virágos-madaras diszítéssel, másol a „mindenszékelyek” kerek napjával és karcsú holdjával. Hát mit mond ez egy jámbor, anyanyelvének világnyelvet tudó gyűjtőnek? Szóljon ahhoz, akinek értenie kell! Másol: Kántor Lajos könyve. Égszínkék keretben zöld folt. A nevet körülölelő fenyő-tűlevelek játékos harmóniája. A lap két szélén pásztorbot faragásra emlékeztető bicskanyomok — hol sikeresen, hol botladozva. Még szerencse, hogy mi érezzük és tudjuk, hogy ez a Kis Szimbolum azonos Kántor Lajos csökönyösen töretlen elkötelezettségével, a Hargita nagy időket megért fenyőóriásaival, vagy akár Bartis Ferenc Törpefenyő-jével. Vagy Ex libris Csiki A.

Az egész lapot uralja egy végtelen, szelíden libbenő borvörös színpadi függöny. De ha akarom, fejedelmi udvarok asszonyain ringó nemes bársony. És benne vibrál a színház élete. De mit jelenthet annak ez az izgalmas világ, aki nem hallotta Csiky András Hamlet-monológját, aki nem látta Káinjának fájdalmas lázadását, vagy Bethlen Gáborának a megmaradásáért szorongó felelősségét.

Megnyugodtam. Kipöröltem magam a világgal, legszívesebben magamnak játszanék a Paulovics lapokkal. Szinte a véletlen adja kezembe Sárossy Endre ex librisét, ahol egy ülő kuruc lirát penget valahol Rodostóban, mellette Paulovics Emőke ex librisén egy elszálló madár ível, talán a Márvány-tenger felé, idézve a nagymajtényi sík végtelen némaságát, történelmi örökségünk súlyát.

Talán arról is kellene szólni, hogy melyik a legkedvesebb nevemre metszett Paulovics ex libris. Ugy vagyok velük, mint szülők gyerekekkel, mindegyiket egyformán szeretem, de a legkisebb a legkedvesebb. Paulovics húsz éves ex libris „termésének” legutolsó lapja „Madách Imre — Mózes”. A szembeálló és kiálló, sorsát, küldetését vállaló, tudatosan cselekvő Ember szívem és hitvallásom szerint való. Én Mózes drámájával emlékezem a Tragédia jubileumán.

Az írásnak végére értem. Szerényen tisztelgek a 20 éves kisgrafikai működését ünneplő Paulovics Lászlónak.

Dr. Demeter Jenő

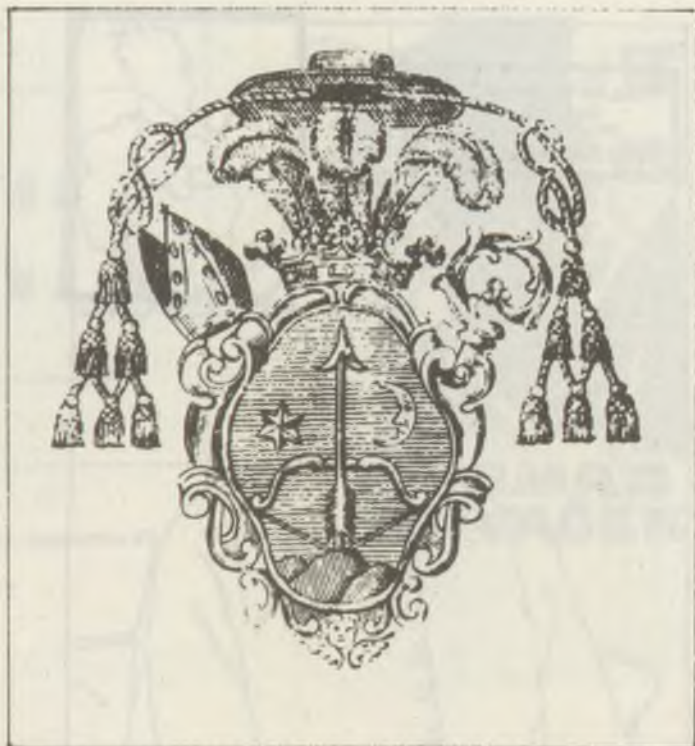
BABITS MIHÁLY
EMLÉKEZETE
1883-1941-1983
EX LIBRIS
SEMSEY

MŰHELYFORGÁCSOK

Szükségtelen a régi ex librisek grafikátörténeti és művelődéstörténeti jelentőségét bizonygatni. Ez vitathatatlan tény! A kutatás terén nagy érdemei vannak Varjú Elemérnek, Dr. Arady Kálmánnak (bölcészettudományi doktori disszertációját is ebből a témakörből írta) és Nyireő Istvánnak, legnagyobb régi magyar ex libris-gyűjteményünk katalogizálójának. Ez a Széchenyi Könyvtár anyagát felölelő katalógus sok kívánnivalót hagy: Nyireő időmeghatározásai, technikai megjelölései gyakran helytelenek, ex librisként sok nem könyvmegjelölésre használt grafikát is felvesz stb. (A másodlagos felhasználásra ez nem vonatkozik, ld. erről alább.) Kiindulásképpen azonban — jobb híján — elfogadható ez a lajstrom, kiegészítve Arady dr. disszertációjának adataival, valamint a fellelhető egyéb adatokkal. Ezt az anyagot kartotékrendszerűen feldolgoztam és folyamatosan kiegészítem a már ismert lapok részletesebb leírásával (Nyireő katalógusa eléggé szűkszavú), a magán- és közgyűjteményekben, valamint a könyvkereskedelemben fellelhető eddig még nem ismertetett könyvjegyek adatainak besorolásával. Céлом az eddigi eredmények rögzítése, hogy a további feldolgozáshoz minden adat rendelkezésre álljon. Sok munka van még hátra, szükséges lenne kulturális szerveink több megértésére, grafikabarátaink áldozatosabb közreműködésére, hogy megvalósuljon a régi magyar könyvjegyek teljes, korszerű leíró katalógusának összeállítása. Ez bizony hosszú távlati terv, de úgy gondolom, akad olyan grafikabarát, akit érdekelnek a részeredmények is. Már közöltem a múltban pár ilyen vonatkozású írást, most pedig szeretnék egy állandó rovatot indítani az egyes könyvjegyekkel kapcsolatos megállapítások folyamatos közlésére. Ha lesz egy-két érdeklődő, már nem végeztem hiábavaló munkát.

1. Klobusiczky Ferenc ex librise

Dr. Csányi István ex libris-gyűjteménye jelenleg a legnagyobb magántulajdonban levő kollekció hazánkban. Régi könyvjegyei között számos, másutt fel nem lelhető magyar lap található. Ilyen az itt bemutatott név nélküli címeres egyházi exlibris is, amely könyvből lett kiáztatva. (Többször hangsúlyoztam már az ex libris-gyűjtés ilyen módjának barbár, kultúraellenes voltát . . .) A címer beazonosítására egy véletlen vezetett: Kalocsán egy műemlék-épületen láttam Klobusiczky érsek címerét; a négyelt pajzs szívpajzsában az eddig ismeretlen exlibris címerképe (felvont íj), a 2. és 3. mezőben pedig a három strucc toll szerepel. (Nem vitás a különböző elrendezésű címerek egy családhoz való tartozása, az ex libris művésze nyilván egyszerűsíteni akart.) Azonban Kalocsán két Klobusiczky érsek is működött: Ferenc (1751–1760) és Péter (1822–1843). Az ex librisen püspöki attribútumok láthatók, így az vagy Ferenc zágrábi, vagy Péter szatmári püspöksége idején keletkezett, vagyis 1751, illetve 1822 előtt. Az ovális formátum jellemző a 18. század közepétől a 19. század első évtizedéig főleg az esztergomi kanonokok által használt ex librisekre, a Klobusiczkyak felvidéki származása megmagyarázza ennek a formának a használatát. Jómagam először a 19. század eleji keletkezésre gyanakodtam, de egy váratlan lelet azzal a reménnyel kecsegtetett, hogy kezembem a megoldás kulcsa. Nagy Árpád Dániel kókai otthonában őrizi Arady doktor 18 gépelt oldalas feljegyzését a kalocsai főszékesegyházi könyvtár ex libriseiről, amely szerint Klobusiczky Ferenc zágrábi püspök könyvjegye három könyvben is szerepel. (Maga a jegyzék túlnyomó részben külföldi ex libriseket ír le, amelyek között Dürer-lap is található!) Szerettem volna az itteni Klobusiczky-exlibriseket a Csányi-gyűjtemény lapjával egyeztetni, sajnos azonban a könyvtár régi, Arady által feltüntetett jelzetei alapján a könyv címének ismerete nélkül a megfelelő kötetet nem tudják megtalálni. (A könyvtár új nyilvántartását a közelmúltban fektették fel.) Ígéretet kaptam, hogy ha a Klobusiczky-ex libris előkerül, arról értesítenek. Addig is fel kell tételezni, hogy ez a könyvjegy Klobusiczky Ferenc zágrábi püspöksége idején (1748–1751) az ő részére készült.

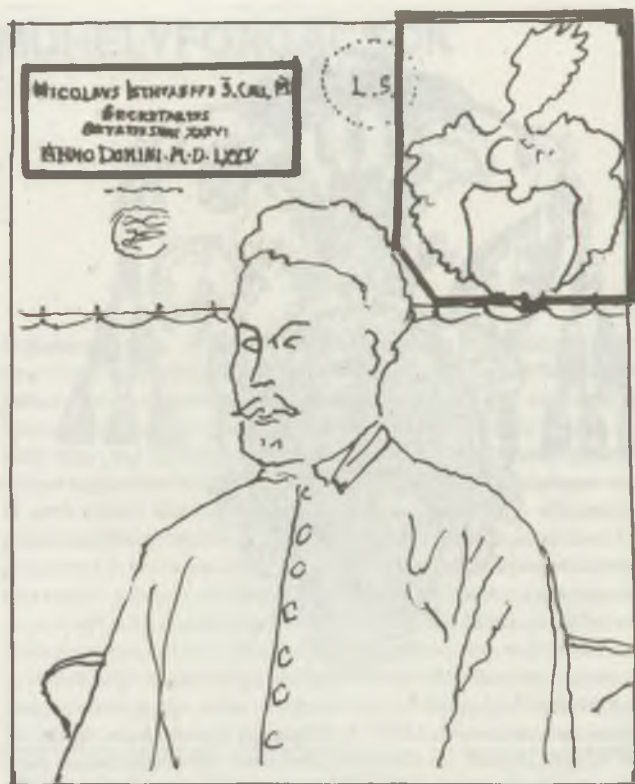
Klobusiczky exlibris

2. Az esztergomi kanonok dísz-jele

Esztergomi kanonokok címeres könyvjegyein láthatunk egy rendjelszerű díszet, amely a pajzsot övezi. (Lásd például a *Kisgrafika* 1982/2.—3. számának 31. oldalán közölt ex libris). Könyvjegyeken azonban csak a legmagasabb rendjeleket: Arany gyapjas rend, Máltai Lovagrend, Szent István rend stb. szokták ábrázolni. A kanonoki ex libriseken látható jel mibenléte az Esztergomi Sematizmus 1982. évi kiadásának 465. oldalán olvasható sorok derítenek világosságot: „Mária Terézia gr. Batthyány József hercegprímás közbenjárására 1777-ben a székeskáptalan tagjainak arany nyakdíszet adományozott, amelyet ünnepélyes alkalmakkor ma is viselnek.” Dr. Beke Margit, a Prímási Levéltár igazgatója megerősítette feltevésemet, hogy ez a nyakdísz az ex libriseken látható jelvénnel azonos. Az adományozás éve az ilyen jelvénnel ellátott könyvjegyek legkorábbi keletkezésére is határozott támpontot ad.

3. Istvánffy Miklós ex librise

A XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus alkalmával az Országos Széchenyi Könyvtár kiállításon mutatta be a régi magyar könyvjegyek egy részét. A Nyireő István által szerkesztett kiállítási katalógus a 3.—4. tétel alatt vette fel Istvánffy Miklós két részből: címerből és szövegből álló ex librisét azzal a megjegyzéssel, hogy „az ilyen két részből álló könyvjegy nálunk ritka volt.” Szokatlannak tűnt a latin szöveg, amely szerint az Istvánffy Miklós császári titkár (királyi kancelláriai titkár) 36 éves korában 1575-ben” készült. A kor megjelölése nem volt szokásos a könyvjegyeken, annál inkább az arcképeken. Ismét a véletlen sietett a segítség-

Vázlat az Istvánffy exlibrishez

gemre. A Móra Ferenc Könyvkiadó igen népszerű történeti sorozatának Lengyel Balázs által összeállított A török Magyarországon c. kötet (Budapest, 1971) a 27. oldalon közli Istvánffy Miklós rézmetszetű arcképét (a reprodukción a művész neve nem olvasható, csak a „fecit” = készítette szó vehető ki). Összehasonlítva az OSZK könyvjegypéldányának mikrofotójával, azonnal nyilvánvaló, hogy ennek az arcképnek egyik példányát csonkították meg, kivágva belőle a címet és a szöveget. (Vázlatunk mutatja a kivágást.) Ebben az esetben egy másodlagos felhasználásról van szó. Felvetődik a kérdés, ex librisnek tekinthető-e az ilyen grafika? A kritérium az, hogy valóban a könyv tulajdonosának megjelölésére szolgált-e. A mikrofoto szerint feltehetően könyvből áztatták ki (l) így tulajdonos-megjelölő szerepe nyilvánvaló. (Más példát is említhetünk a másodlagos könyvjegyre, ilyenek az esetenként könyvjegy-funkciót is betöltő névjegyek, a régi magyar anyagból pl. Révay Jánosé, Jordanszky Eleké.) Nyireő több olyan névvel vagy név nélkül készült címeres grafikát is felvesz, katalógusába, amelynek ex libris-szerepe vitás. Esetenként meg kellene vizsgálni, hogy valóban könyvek tulajdonos-megjelölésére szolgáltak-e. (Ez természetesen szükségtelen abban az esetben, ha az „Ex libris . . .” vagy „Ex bibliotheca . . .” szöveg a rendeltetést kétségtelenné teszi.)

Semsey Andor

A KBK tagsága a decemberi klubnapon meleg szeretettel köszöntötte STETTNER BÉLA grafikusművészt, a Kör művészeti vezetőjét abból az alkalomból, hogy munkássága elismeréséül a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesült.

Ugyanakkor a tagság nevében baráti üdvözlősorokat tartalmazó, latin nyelvű „HONORIS CAUSA” diplomát is átnyújtottak neki, melyen valamennyi jelen levő művész és gyűjtő aláírása szerepelt.

GYŰJTŐK FÓRUMA

FERY ANTAL fametszete X2

BÚCSÚ DAGMÁR NÉNITŐL

1939-ben kezdtem el a fametszetű ex librisek készítését és cseréjét. A cserénél Drahos Pista volt segítségemre és ellátott néhány jó címmel: Mantero, Spindelberger, Pfister, Collart és másokéval. Közöttük megadta Dagmar NOVÁČEK címét is. Az említett gyűjtőkkel mind a mai napig is kapcsolatban voltam, de sokáig nem tudtam, hogy a Dagmar név férfit vagy nőt rejteget. Csak később derült ki, hogy egy aranyosszívű asszony áll mögötte. Szép lapjai voltak, több Rose Reinhold és sok Richard Rother-grafika.

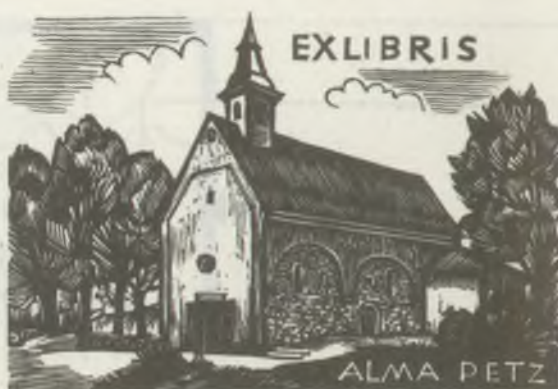
Rother eredetileg szobrász volt, de mesterien véste a fát is. Nemrég hunyt el kilencvenéves korában és műveinek tekintélyes sora az egyik büszkesége volt Dagmar némi gyűjteményének.

A kényszerű háborús szünet után ismét felvettem Dagmar nénivel a kapcsolatot és a barátság még szorosabb lett, amikor kiderült, hogy ő is Szerencsen született, mint jómagam. Az ő szülei Csehországból kerültek Szerencsre a cukorgyár építésekor, az anyémek pedig Morvaországból.

Dagmar nénit mindenki szerette, kongresszusokon az ő jelenléte külön díszet jelentett és a Kranj-i otthona: „Házikó a víztorony alatt” a legtekintélyesebb gyűjtők zárandokhelye volt. Magyar beszédét mindig öröm volt hallgatni; irodalmi tökéletességgel írt és beszélt, a kongresszusokon mindig szívesen segített a magyar résztvevőknek.

Szeretett utazni. Sok barátja volt Európa-szerte. Felejthetetlen barátom, Leo Arras nevére mesélte, hogy hogyan érkezett meg Dagmar néni Antwerpenbe — 11 csomaggal! Most végleg elutazott, csomag nélkül, itt hagyván bennünket, az ex libris-barátok táborát . . . Emlékeinkben azonban tovább él és kik Őt megismertük, mindig szeretettel fogunk Rá emlékezni!

Fery Antal

HERBERT OTT,

HERMANN HUFFERT

ANATOLIJ KALASNYIKOV

VOJTECH CINYBULK,

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR

és VÁRKONYI KÁROLY fametszetei X2

BEMUTATJUK ALMA PETZ OSZTRÁK GYŰJTŐT

A legutóbbi pécsi és ceglédi kisgrafikai találkozó résztvevői közül sokan megismerkedtek az ausztriai Linzből érkezett PETZ házaspárral. ALMA PETZ és férje, WILLI PETZ rokonszenves egyéniségét hamar szívükbe zárták a gyűjtők, akikben azóta jogosan merült fel az igény arra, hogy személyüket, gyűjtőtevékenységüket közelebbről is megismerjék. Ezt kívánja elősegíteni ez az írás.

ALMA PETZ Linz városában született és a második világháború két esztendejétől eltekintve azóta is szülővárosában él. 26 éven át egy textilipari szakiskola tanára volt. 1983 januárja óta nyugdíjas.

A textilszakmában szerzett sokirányú ismeretei birtokában egy évtizeddel ezelőtt festéssel is megpróbálkozott. „Hamarosan rájöttem, — mondja erről a korszakáról — hogy aki nem rendelkezik biztos rajztudással, festeni sem tud”. Ezért beiratkozik a Darmstadt városában működő szabadiskola rajszakára, ahol levelező oktatási módszerrel közel négy évig tanul. Ezzel egyidőben három éven át látogatta a Bécsben működő Humboldt Fernlehrinstitut festőtanfolyamát. Ausztriában az érdeklődők számára sokféle rendeznek úgynevezett „hobbykurzusokat”. Ezek segítségével nemcsak a sokszorosító grafika különféle ágazataival ismerkedett meg, hanem még mozaikkészítést és kerámiafestést is tanult.

Az exlibris-gyűjtést 1978-ban kezdte el. Azóta gyűjteménye mintegy 12.000 darabba növekedett. Ebből kb. tizezer lap az exlibris, a többi alkalmi grafika. Általában a művészekről bármilyen technikával készült lapot besorol gyűjteményébe, mégis előszeretettel foglalkozik az alábbi motívumok gyűjtésével: Virágok, fák, a borral kapcsolatos témák, orvostudomány, az írás, a négy évszak és az Állatöv ábrázolásai. Az 1983. decemberében összeállított cserelistája szerint 123 féle, saját nevére készített lappal rendelkezik. Ezek 1978 és 1983 között készültek és alkotók között Európa számos neves exlibrisművésze szerepel. Mecénási ízlését és szerzteágazó kapcsolatait jól szemlélteti az alábbi összeállítás, mely lapjainak a készítő művész nemzetiisége szerinti megoszlását is mutatja:

Ausztria	31 db	Szovjetunió	5 db	Német D.K.	2 db
Magyarország	20 db	Japán	4 db	Spanyolország	2 db
Csehszlovákia	18 db	Jugoszlávia	4 db	Olaszország	2 db
Német Sz.K.	15 db	Hollandia	3 db	Svájc	1 db
Belgium	7 db	Románia	3 db	Svédország	1 db
Dánia	5 db				

ALMA PETZ saját készítésű (schabtechnika) metszetei P7

A húsz magyar lapból hatot-hatot készített részére NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR és VÁRKONYI KÁROLY. VÉN ZOLTÁN és LÁSZLÓ ANNA két-két alkotásával szerepel a cserelistán. Végül egy-egy lapot készített Alma Petz részére TÓTH RÓZSA, DÁNIEL VIKTOR, KÖNIG RÓBERT és M. KISS JÓZSEF. Ez a szám azonban állandóan emelkedik, hiszen éppen legutóbb, a ceglédi találkozó alkalmával egyszerre öt magyar művészt kért fel a kitűnő gyűjtő egy-egy exlibris elkészítésére.

Férje, WILLI PETZ, egy családi csokoládé üzem helyettes műszaki vezetője volt, jelenleg szintén nyugdíjban van. Ő maga nem gyűjtő, de értő barátja a kisgrafikának és a művészeteknek. Feleségét a gyűjtőtevékenységben nemcsak úgy támogatja, hogy „besegít” a háztartás vitelében, hanem mecénásként egy-egy családi ünnepre újabb lap elkészíttetésével is gyarapítja felesége csereanyagát.

ALMA PETZ 1979 óta mintegy 30 exlibrist is készített, ezek egy része színes. Eleinte fametszettel foglalkozott TONI HOFER professzor útmutatása nyomán. Ezt azonban az emiatt fellepett és közel egy évig tartott csuklóízületi gyulladás miatt nem folytathatta. Ekkor megfogadta MAX KISLINGER professzor tanácsát, aki az Ausztriában „Schabtechnik”-nek nevezett alkotómódszert javasolta. Ennek az a lényege, hogy a művész a papírra felvitt festékréteg lekoparásával alakítja ki az exlibrist és annak szövegét. A kész lap nyomdai úton kerül sokszorosításra.

Kisgrafikáin biztos rajztudását, jó szerkesztőkészségét értékelhetjük. Lapjai mindig a humanizmust sugallják, gyakran jelenik meg rajtuk finom humor vagy igen mértéktartóan az osztrák kedély. A matematika iránti vonzalma alkotásaiból is kitűnik, s így nem véletlen, hogy VASARELY alkotásait kedveli leginkább napjaink művészetéből. „Aki lapjait nézi, — mondja egy kritikusa — nehezen hiszi el, hogy mögöttük egy asszony áll”.

A PETZ HÁZASPÁR bemutatásakor nem hagyható említés nélkül NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR grafikusművész barátunk érdeme sem, aki őket a magyar kisgrafikával megismertette. Ez a kapcsolatfelvétel később a magyar kultúra alapos megismeréséhez vezetett. Amikor most ALMA és WILLI PETZ személyét lapunkban bemutatuk, egyben bennük a magyar nép két őszinte barátját is köszöntöttük.

Dr. Soós Imre

NYOLCVAN ÉVES AZ Ö.E.G.

**ÖSTERREICHISCHE
EXL-GESELLSCHAFT**

Az Ö.E.G. 1983. november 11–13. napjaiban ünnepelte Linz a. d. Donau-ban megalakulásának nyolcvanadik évfordulóját. Az ünnepség védnökei Dr. J. Ratzenböcker, Felső-Ausztria tartományi főnöke és F. Hillinger, Linz város polgármestere voltak. A Hotel Prielmayerhofban volt a találkozás, ahová én egy osztrák barátommal, Piller Attilával érkeztem. Ő is készít ex libriseket, Gertrud Stattner pártfogása alatt. A „csereteremben” zajlott az élet, mindenki igyekezett a legelőnyösebb cserét lebonyolítani. Az asztalra kiraktam néhány metszeteimet, annak ellenére, hogy nem szoktam cserélni. Már a belépéskor értetlenül néztek minket barátommal együtt: ki lehet ez a két fiatalember? Beszélgetés közben odajött hozzánk egy férfi – később megtudtam, hogy Georg Meussgeier, a kronachi bírálóbizottság egyik jeles tagja – és munkáimat nézegetve megszólított: „Kedves uram, hogyan jutott ennyi Müller Árpád által készített nyomathoz?” Csak annyit válaszoltam, hogy ez nagyon egyszerű: Müller Árpád én vagyok . . . Ezután még számos gyűjtő keresett fel megrendelésével. Másnap a városi múzeumban előadások voltak. Sajnos, keveset értettem a német nyelvű előadásokból. H. Scheffer, aki tavaly meghívott magához Bécsbe, az osztrák ex libris történetéről adott elő vetített képekkel és gyűjteményének felhasználásával. Sok neves európai gyűjtővel ismerkedhettem meg személyesen: W. K. de Bruijn, Siegfried Choitz, Gernot Eibl, Ruth Irlet, a mi kedves magyarul is beszélő Ruth nénink, B. Kratky és felesége, Georg Meussgeier, Alma és Wilhelm Petz, Klaus Rödel, Franz és Gertrud Stattner, valamint Klaus Wittel ismeretsége volt számomra a legérdekesebb. Este újabb lázas csereberélés, majd ünnepi vacsora zárta be a napot. A következő nap a búcsúzkodás és a hazatérés napja volt.

Müller Árpád

MAX KISLINGER

Rövid szenvedés után 1983. október 11-én 89 éves korában meghalt prof. Max. Kislínger a grafika egyik legkiemelkedőbb művészegénisége. Linzben született, gyermek éveit is ott töltötte és ott is halt meg. Mint gyermek, nagyon szerette figyelni a dunai élet mozgalmasságát és később ez lett egyik kedvenc témája. Felőtt korában szenvedélyes gyűjtője lett a népművészeti tárgyaknak. Feleségével, Wiki asszonnyal együtt bejárták egész Felsőausztriát és gyűjtöttek bútorokat, faragott tárgyakat, játékokat, babákat, majd ruhákat és fehérneműket (pruszlikokat, hosszú csipkés alsókat és hosszú fodros bugyikat), edényeket stb. Igen nagy jelentősége volt gyűjtő munkájuknak, mert az egyre erősebben iparosodó Ausztriában elvesztek volna ezek a felbecsülhetetlen értékű népművészeti tárgyak, ha ők nem mentették volna meg az utókor számára. Az összegyűjtött anyagot lakásukban helyezték el és valóságos kis múzeumot rendeztek be. Két könyvet is írtak népművészeti gyűjteményükről: „Alte Bauerherrlichkeiten” 2 kt. és „Alte bauerliche Kunst”. Max Kislíngernek nagyon küzdelmes élete volt; átélte két világháborút és csak hosszú évek alkotó munkájával sikerült elismerést nyernie először hazájában, majd az egész világon. — Hazája tudatában volt: van a Kislínger Házaspár kiemelkedő és felbecsülhetetlen fontosságú munkájuk jelentőségének, de méginkább Max Kislínger művészi nagyságának és szülővárosa Linz vezetősége 89. születésnapján, áprilisban egy KISLINGER NÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMOT nyitott RIED felsőausztriai városban ezzel leróva irántuk érzett hálájukat.

Max Kislíngernek hazánkban és Európaszerte is sok rajongója van. Varázslatos színekben és formákban gazdag lapjai nagyon közkedveltek és nagyra értékelték a gyűjtők körében. A linzi témákon kívül legszívesebben színes humoros népi motívumokkal ábrázolt metszeteket készített. A népi figurákkal igazi osztrák humorral egész sajátos mesevilágot teremtett. Különösen szerette a paraszti népviselet, de specialitása voltak a régi fehérneműs figurák, melyeket sajátos finom pikantériával tudott megrajzolni.

A Szegedi KBK gyűjtői is rendkívül szívélves kapcsolatot tartottak vele. Köszönhető ez KOPASZ MÁRTA művészeti vezetőknek, akit 40 éves barátság fűzte Max Kislíngerhez, melynek eredményét mi is élvezve nagyon sok szép lapot kaptunk tőle, melyeket egy szép albumba rendeztünk témák szerint. Megrendülten búcsúzunk Max Kislíngertől, a nagy művésztől, a melegsívű drága jóbaráttól. Emlékét örökké megőrizzük szívünkben!

Demény Alajosné

RIEDER
VOLKSKUNDEHAUS

SONDERAUSSTELLUNG

ab 5. April 1983

DAS LEBENSWERK
MAX KISLINGER'S

Dokumentationen a.d.o. Bauernleben

Öffnungszeiten: Di-Fr. 9-12, 14-17 Uhr
Samstag v. 14-17 Uhr

SZEMETHY IMRE
rézkarca C3

A XII. ORSZÁGOS GRAFIKAI BIENNÁLÉT 1983. december 3-án, nyitották meg Miskolcon a városi Galériában, ahol közel nyolcvan művész 138 grafikáját állították ki. Az idei nagydíjat Szemethy Imre nyerte el. A két évvel korábbi nagydíjas Swierkiewicz Róbert anyagát a Borsod-Miskolci Múzeumban mutatták be. A Pécsi Grafikai Műhely hazai és külföldi művészek alkotásaiból álló gyűjteményét pedig a Herman Ottó Múzeum Papszer utcai helyiségében láthatták az érdeklődők.

A „SCI-FI” címmel meghirdetett pályázat és kiállítás (SINT NIKLAAS – BELGIUM) nyertesei között Vén Zoltánt is üdvözölhetjük, mint az egyik különdíj, a Bank van Bréda jutalmazottját. A több mint ezer lapot eredményező pályázatból 80 „kiemelt” művész közül 2 magyar képviselte hazánkat: a már említett Vén Zoltán mellett Nagy László Lázár. Három kategóriában osztottak díjat. Itt csak az első díjasokat soroljuk fel: mélynyomásban Lov Strik (holland), magasnyomásban a szovjet Werholancev, síknyomásban Emil Hoorne (belga) kapott első díjat. Feltűnő a sok csehszlovák nemzetiségű díjazott a hazaiak – belgák – mellett, és szépen szerepeltek a lengyelek is. Sajnos a magyar „élvonal” részvétele most már feltűnő.

Hangulatos Mikulás-estekről értesültünk Budapestről, Pécsről és Szegedről. A művészek és gyűjtők által felajánlott tombola- és ajándékadományok tették emlékezetessé e baráti összejöveteleket.

A KBK az 1983. évi jutalomkeretéből az alábbi tagtársakat részesítette pénzjutalomban:

SEMSEY ANDORNÉ – Több éves szervezői, könyvtárosi tevékenységéért, kiadványainak értékesítése során végzett áldozatos munkájáért.

SZÁSZ SÁNDORNÉ – Klubnapjaink, és különösen Mikulás-napi rendezvényeink sikere érdekében végzett önzetlen munkájáért.

DR. SOÓS IMRE – A KISGRAFIKA c. lapunk szerkesztőgárdájában végzett áldozatkész munkájáért, a lapba írt színvonalas és a fiatal grafikusművészeket bemutató cikkeiért, a szokásos lapszemlék, valamint a lap francianyelvű tartalmi kivonatának összeállításáért.

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR – A ceglédi gyűjtők több éve tartó vezetéséért, az ottani kiállítások megszervezésében végzett munkájáért, a X. Orsz. Kisgrafikai Találkozó megrendezéséért.

GARTNER LÁSZLÓ – A KISGRAFIKA c. lap németnyelvű tartalmi kivonatainak elkészítéséért. S. B.

HÍREK

A délhollandiai NUENEN város (kiejtése: Nűnen) Van Gogh művészete révén vált világszerte ismertté. Éppen 100 évvel ezelőtt érkezett szülei házába a festő és közel két évig tartózkodott Nuenen-ben. Itt festette hollandiai korszakának főművét, a Krumplievők c. olajképét is. A város vezetősége ünnepek sorozatával készül az évfordulóra. Megrendezik az itt festett képek nagy tárlatát, leleplezik Van Gogh szobrát. A mi érdeklődésünk a „VAN GOGH, MINT INSPIRÁLÓ” című áprilisban nyíló kiállításra irányul. Ezen ugyanis különböző országok művészeinek azokat az alkotásait állítják ki, melyek a nagy holland mester tiszteletére készültek, az ő emlékét idézik. Ferenczy Bénitől kezdve számos magyar szobrászművész mintázott Van Gogh-érmet. A magyar kisgrafika művészei közül Fery Antallal együtt többen készítettek ex librist Van Gogh emlékére. Így érdeklődéssel várhatjuk művészeink alkotásainak nemzetközi visszhangját a centennáriumi évét élő Nuenen-ből!

Dr. Soós Imre

★ ★

LAJOS FERENC grafikuspályája évtizedekre nyúlik vissza. A Török Pál utcai, majd művészeti szakiskolában kezdte tanulmányait. Művészi hitvallása a népi kultúra és hagyományok megismerése volt, amint azt kiállítási mottója is jelezte: A néphagyomány vonzásában. Grafikai munkásságának átfogó jellegzetessége a vonal szépségébe vetett hit. Vallja, hogy a művésznek mítoszalkotónak kell lenni. Első nagyobb sorozata az Ázsia volt, ezt még 1938-ban adta ki a Bartha Miklós társaság nevével fémjelzett Szépművészeti Műhely. Majd mesekönyveket illusztrált és — minő megrázó kontraszt — Ady verséhez: Sírni, sírni, címűhöz készített grafikákat. Nagy jelentőségű volt a Dante-sorozata, ezt 1980-ban Münchenben mutatta be. Első hazai kiállítása 1930-ban Békéscsabán volt, az utóbbi években sorozatosan értesülünk — hosszú évek kihagyása után — műveinek bemutatásáról: 1982 tavaszán a Gödöllői Galéria, ez évben pedig az Almássy-téri Művelődési Központ, valamint a fehérgyarmati Művelődési Központ rendezett kiállítást. Emlékeztet még a Hazafias Népfőnt „Fényes szellők” Baráti Köre által rendezett kiállítás, amelyet még Nádasy László szervezett be. Lajos Ferenc kirándult az ex libris területére is, kis mappában 24 ex librisét jelentette meg, év és kiadó megjelölése nélkül (1983). Reméljük, hogy kapcsolatai a kisgrafikával a jövőben el fognak mélyülni.

S. A.

MÜLLER ÁRPÁD rézkarca C3

Mors bona nihil aliud! Egy betű változtatásával választotta Zrínyi Miklós híres mottóját — Sors bona, nihil aliud! — jelmondatául NÁDASY LÁSZLÓ: „Jó halált és semmi mást!” Ki gondolta volna hogy ez a jó halál ilyen hamar bekövetkezik? Pár nappal előtte még beszélgettünk kisgrafikáról, könyvművészetről és nagy örömmel ígértem meg neki, hogy jó tanácsokkal, ötletekkel segítem gyűjteményét rendezni. Erre már nem kerülhetett sor... 1983. szeptember 13-án a rádió hírei között döbbenetesen értesültünk haláláról és 23-án a Farkasréti Temetőben pályatársai, barátai és tisztelői megrendült körében, a Fényes szelek vallomásszerű dallamának hangjai mellett helyezték örök nyugalomra. Filmművészeti jelentőségével foglalkoztak a napilapok nekrológjai, most mi a grafikabaráttól szeretnénk elbúcsúzni. Nem tartozott a régi törzstagok közé, de az a pár év, amíg őt tagjaink közé számíthattuk, mindig emlékezetes marad. Személyében egy emelkedett művészi kultúrájú, lelkes, áldozatkész gyűjtőt ismertünk meg. Azon kevesek közé tartozott, akik a kisgrafikában meglátják a maradandó művészi értékeket. Veszteségünk felett érzett fájdalomunkat csak az enyhíti, hogy fia nemcsak a filmművészet terén, hanem a grafika szeretetében is követi apja nyomdokait.

S. A.

★ ★

Fák az ex libriseken. A francia ex libris szervezet az 1983. május 14-15-én megtartott ülésén nemzetközi pályázatot hirdetett Épinalban (Vosges). A téma: a fák mindenféle aspektusból, mind fizikai, mind szimbolikus jelentésben. A cél, amint azt Didier KOWALIK, az A.F.C.E.L. elnöke írta, felkelteni az érdeklődést az ex libris, mint eredeti grafikai mű iránt. 900 pályamű érkezett be. A szakértők zsűrije három díjat osztott ki: 1. Ville d'Épinal díj (5000 FF), itt minden technika elfogadható volt, 2. Société de bois gravé (2000 FF), csak fametszetekre és 3. az A.F.C.E.L. díja (1500 FF), itt is minden technika elfogadható volt. Ez év augusztusában értesítést kaptam, hogy az ötödik díjat nyertem el, mert a három fődíjon kívül még 5 díj szerepelt. A hivatalos katalógusban azonban már úgy szerepeltem, hogy művem, amely felejthetetlen barátunk, Nádasy László részére készült, a negyedik, számomra igen megtisztelő díjban részesült. Müller Á,

MÜLLER ÁRPÁD rézkarca C3

Ezúton is értesítjük közületi tagjainkat, hogy tagdíjuk befizetése esetén nem kell külön megrendelés a Kisgrafika c. lapunkra, mivel azt nem előfizetés útján terjesztjük, kizárólag tagjainknak illetményként biztosítjuk.

ÚJ TAGOK

BARANYA MEGYEI KÖNYVTÁR
Dr. BOLOGA EMIL
ILLÉSSY ZOLTÁN
KOVÁCSNÉ WITTENBERGER ANNA
PETZ ALMA
SCHOLZ MARGIT
SZÖKŐCS BÉLA
TÓTH ERZSÉBET

7601 PÉCS
R-2200 BRASSO
1102 BUDAPEST
6721 SZEGED
A-4020 LINZ
YU-24000 SUBOTICA
7700 MOHÁCS
7623 PÉCS

Geisler Eta u. 8.
Castelului Nr. 92.
Kőrösi Cs. u. 3. VIII.1.
József Attila u. 24. III.6.
Eisenhand str. 19.
K. Abrasevica 21.
Felszab. ltp. 10. ép. f. 5.
Hőgyes E. u. 25/27.

A címváltozásokat kérjük a KBK titkárával közölni, mivel a téves címzések nemcsak kézbesítési késedelmet, de tetemes postai többletköltséget okoznak.

KEDVES GYŰJTŐTÁRSI

A KBK megalakulásának 25. évfordulójára — eredeti dúcokról nyomott — mappát szeretnénk megjeleníteni. Tekintettel arra, hogy Körünk anyagi helyzete nem teszi lehetővé új metszetek készíttetését — pályázat kiírását — a kiadványt a tulajdonosok által felajánlott dúcok felhasználásával kívánjuk kiadni.

Célunk az, hogy a mappa tartalmazza — a Kör megalakulásától napjainkig — volt és jelenlegi művésztágjaink egy vagy több ex librisét, illetve egyéb alkalmi grafikáját. Korábbi mappákban nem szereplő, lehetőleg kevésbé publikus, de az alkotó munkásságát reprezentáló lapokra számítunk.

Ugyanebben a mappában — vagy esetleg külön — szeretnénk megjelentetni elhunyt gyűjtőtársaink, művésztágjaink emlékére készült — „in memoriam” stb. — lapokat.

Mindezek megvalósításához kérjük, hogy az e célra felajánlható fa- és linódúcok egy-egy nyomatát szíveskedjen Stettner Béla művészeti vezető címére (Budapest, XI. Budafoki út 57/b. 1111) elküldeni, hogy a szerkesztői, válogatói munkát elkezdhesse.

Jubileumi kiállítással is készülünk az évfordulóra, ahol részben bemutatjuk a mappában nem közölt lapokat.

Végezetül kérjük művésztágjainkat és a gyűjtőket, hogy készítsenek, készíttessenek a KBK negyedszázados évfordulójára utaló emléklapot, ex librist, alkalmi grafikát. Mindezzel a KBK további népszerűsítéséhez, az ünnepi rendezvények, kiadványok méltó megvalósításához is hozzájárulnának.

A felhasznált dúcok tulajdonosait emlékmappával kívánjuk honorálni.

Budapest, 1984. január

Gyűjtőtársi üdvözléssel: a KBK vezetősége

L'EX LIBRIS FRANCAIS — 43. évf. 142. szám — 1981. december

ROBERT KUGEL tanulmányát közli a lap az első oldalakon. Érdekes témát választott a szerző: az egy-szarvú (unikornis)-ábrázolásokról ír, melyeket címereken és exlibriseken talált. (Ez a mesebeli állat szere-pel az esztergomi Keresztény Múzeum egyik híres festményén, de Eger város régi címerében is megta-lálható.) A szerző bemutatja az ismert 18. és 19. századi francia címeres exlibriseket és három 20. szá-zadi ilyen francia alkotást is elemez. DANIEL MEYER, aki 30 éven át volt a francia exlibrislap szer-kesztője, ezzel a számmal befejezte tevékenységét. Írásában búcsút mond az olvasóknak és bejelenti, hogy utódja LOUIS DEMÉZIERES lesz. „Tisztelet lengyel barátainknak” című képalakulakon JAKU-BOWSKY, LUCZAK, BOROWCZYK és DOLATOWSKI egy-egy exlibrisét reprodukálják.

L'EX LIBRIS FRANCAIS — 44. évf. 143. szám — 1982. március

1958-ban a brüsszeli Királyi Könyvtár 157 darab olyan könyvből álló kiállítást rendezett, melyek mind-egyike páratlan ritkaságnak számított. A bemutatott könyvek értékét azok egyedi volta adta: nem egy közülük kézzel íródott, vagy a szerző eredeti leveleit, rajzait is tartalmazta. Ezek közül egyet ismertet a lapban A. COLLAR „Egy gyönyörűséges könyv” c. írásában. Ez a könyv 1847-ben jelent meg. „A francia exlibris kezdettől napjainkig” címmel. Írója A. POULET-MALASSIS. A könyv értékét a benne tárgyalt és eredetiben is csatolt, szignált grafikai lapok, kéziratok jelentik.

L'EX LIBRIS FRANCAIS — 44. évf. 144. szám — 1982. június

A lap teljes terjedelmét az oxfordi kongresszusnak szenteli. Erre tekintettel első cikkük angol és francia nyelven a Nancy város könyvtárában található angol könyvjegyeket ismerteti. A városnak fekvése miatt nem volt szoros kapcsolata a brit szigetekkel, így a tárgyalt könyvjegyek kultúrtörténeti értékét ez a körülmény növeli. — Három eredeti, szignált kisgrafikával kísért cikkében D. KOWALIK az N.S.Z.K. grafikusművészenek, O.R. SCHROTH-nak munkásságát ismerteti azzal a megjegyzéssel, hogy a művész alkotásjegyzékét a következő szám tartalmazza.

L'EX LIBRIS FRANCAIS — 44. évf. 146. szám — 1982. december

Ez a szám teljes egészében PIER-LUIGI GEROSA olasz grafikusművészről szól. Az alkotó rövid bemu-tatkozása után teljes alkotásjegyzékét is közlik. Ő az olasz exlibris-egyesület jelenlegi elnöke. Como közelében született, eredeti foglalkozása építész. Eddig mintegy 400 könyvjegyet készített. Nagyrészüik könyomat. Ezekből nyolcat a lapba beragasztva láthatunk. Egyik közülük Fery Veronika részére készült.

GRAPHIA 84. szám — 1982. június

A belga kisgrafika-gyűjtők lapjának ez a száma két rövid nekrológgal kezdődik. GUSTAF C. DE BRUYNE belga festő és grafikustól (1914–1981), valamint ENGELIEN REITSMA-VALENCA (1889–1981) holland grafikusnőtől vesz búcsút a cikkíró J. SOUVEREIN, illetve H. BLOKLAND. Tizenegy oldalt szentel a lap WIM ZWIERS holland grafikusknak abból az alkalomból, hogy a művész betöltötte 60. életévét. Nevét a magyar gyűjtők is jól ismerik. (RÉTHY ISTVÁN több alkalommal ismertette mű-vészetét diavetítéssel kísért előadásban.) Bravúros technika, kitűnő anyagismeret jellemzi művészetét, melyben mindig a lényegre ragadja meg, elhanyagolva a fölöslegeset — írja róla LUDO SEGERS. Szabad grafikái a rotterdami Boymans-Múzeumtól kezdve számos németalföldi gyűjteményben szere-pelnek. Itt között alkotásjegyzék szerint 288 kisgrafikája tette kedvelté nevét világszerte a gyűjtők körében. A 30 éves ALENA LAUFROVA cseh grafikusnő művészetét LUC VAN DEN BRIELE ismer-teti. A fiatal művésznő a rézkarctechnika számos változatát alkalmazza irodalmi ihletésű grafikai lap-jain. Az alkotásjegyzékében szereplő kisgrafikák száma 25. A szabadkőműves exlibrisekről szól a követ-kező cikk. A cím látszólag ellentmondást tartalmaz, legalábbis azok számára, akik a szabadkőművéséget titkos társaságnak tartják. A cikkíró M.de SCHAMPHELEIRE rámutat arra, hogy ez a társaság teljesen nyílt és tagjait maga választja. Exlibriseik rendszerint a szervezet jelvényeit (körző, vakolókanál, faderék-szög stb.) ábrázolják, művészileg megkomponált elhelyezésben, más elemek társaságában. A cikket illusztráló 12 ilyen könyvjegy alkotói között ismert exlibris-művészekkel (GAUDAEN, STUYVAERT,

PAM RUETER) találkozunk. Sok magyar gyűjtőt érdekelheti, hogy ORIOL DIVI második alkotásjegyzékét is közli ez a lappéldány, a 101-től 200-ig terjedő sorszámgig, tehát az 1974-től 1981-ig terjedő időről. A jegyzékben számos magyar gyűjtő szerepel, mint pl. Dr. Csányi István, Dr. Katona Gábor, Dr. Kelemen Béla, Bodnár Sándor, Demeter Jenő, Elekes Vencel stb. . . .

GRAPHIA 85. szám — 1982. október

Az első cikk REMO WOLF olasz grafikusművészt köszönti 70. születésnapja alkalmából. A lap terjedelmének nagy részét HUBERT WOTY-WIMMER osztrák grafikusművész munkásságának szenteli. LUDO SEGHERS cikkéből megtudjuk, hogy a művész 1901-ben Bukovinában született, ahol apja az osztrák helyőrség tisztje volt. Anyja — első férjének elvesztése után Wimmer osztrák katonatiszthez megy férjhez. Innen ered a művész kettős neve. Már a melki gimnáziumban töltött tanulóévei alatt rendszeresen rajzolt. A művészi képzettséget a bécsi Akadémián szerezte meg. Nagy szerepet vitt az osztrák bélyegtervezésben, mintegy 40 ilyen alkotása szerepel az ország híresen szép bélyegein. Az 1971-ben elhunyt művész itt közölt alkotásjegyzéke 152 exlibrist és 166 alkalmi grafikát foglal magában. „Rövid séták a keleteurópai exlibris körül” címmel L. VAN DEN BRIELE hat cseh művész munkásságát ismerteti. A szóban levő alkotók a következők: ALENA ANTONOVA, KAREL BENES, ZDENEK VESELY, MARKETA KRALOVA (Pittmanné részére készült lapjának reprodukcióját is közlik), VERA KRUMPANZLOVA, BORIVOJ BOROVSZKY. Az oxfordi kongresszusról készült hangulatos beszámoló után AGATHA HEEREN írását olvashatjuk a játékkártya-motívumokról az exlibriseken. A szerző szerint igen ritkák az ilyen lapok, ő maga is mindössze 35 darabos gyűjteményt mondhat magának ezekből. Így a szerző várja az ilyen témájú exlibriseket — Milanó régi házait metszette lapjaira az 55 éves korában 1981-ben elhunyt olasz grafikus, LUIGI GIOLA. Az autodidakta alkotó rövid életében bámulatos technikai készséget ért el, mialatt összesen mintegy 10 exlibrist alkotott. Érthetően igen keregettek napjainkban ezek a ritkaságok.

MARGINALIEN — 1983/1. szám

A Luther-évforduló alkalmából számos, értékes kultúrtörténeti írás olvasható ebben a számban, mely egyébként magyar vonatkozású közleményt nem tartalmaz.

MARGINALIEN — 1983/2. szám

A laphoz beérkezett kiadványok felsorolásában az 1981-ben rendezett 6. Kisgrafikai Biennálé katalógusa és az 1979-ben Veszprémben megrendezett Takács Dezső-kiállítás kiadványa szerepel.

MARDINALIEN — 1983/3. szám

A lengyel könyvművészet történetére vonatkozó tanulmányok teszik ki a lap teljes tartalmát. A lengyel szerzők által írt cikkeken a nagyműltű lengyel exlibris sem marad említés nélkül.

OBVESTILA — 71. szám, 1983. december

A szlovén exlibris egyesület négy oldalas értesítője tartalmaz klubéletükről ad számot. A téli hónapokban rendszeresen tartanak vetítettképes előadásokat a környezetvédelemtől az európai tájképfestészetig terjedő, változatos témákról.

MITTEILUNGEN DER D.E.G. — 1983/3. füzet

Tizenhat oldalon, sok képpel, szép nyomdai kivitelben jelent meg az NSZK gyűjtőinek lapja, melynek első oldalán a legközelebbi éves találkozójukat jelentik meg. Eszerint 1984. szeptember 22-23-án GÜTERSLOH városban kerül sor erre a fontos eseményre. (A korábbi a Kranach-pályázatáról híressé vált Kronach-ban zajlott le.) A mostani esemény összekapcsolódik az ottani új városi könyvtár felavatásával. — CARLO CHIESA cikke a F.I.S.A.E. történetét ismerteti, megemlítve, hogy jelenleg már 25 egyesület tartozik az exlibris egyesületek nemzetközi szervezetébe. A közelgő weimari találkozóról szólva elmondja véleményét, hogy az igen érdekesnek ígérkezik, mivel most először érkeznek ilyen találkozóra nagyobb számban gyűjtők a Szovjetunióból, Csehszlovákiából, Lengyelországból és Magyarországról. „Igen, — írja kedves barátunk, a jeles szerző — a keleti országokból, melyek a legszebb és legerdekesebb exlibriseket hozzák.”

A közlemények között a következő, magyar vonatkozású hírt olvastuk: Egy német gyűjtő a magyar AIGLON (Sassy Attila) grafikusművészről információkat és exlibriseket keres. A megkereséseket az alábbi címre kéri: CLAUS WITTAL, D—6200 Wiesbaden, Fliedenstr. 27.

Dr. Soós Imre

MICHEL JAMAR rézkarcá C2

RESUMEE

Das X. Landestreffen der Kleingraphiker wurde im Rahmen des „Herbstes in Cegléd“ im September 1983 veranstaltet. Über das zweitägige Ereignis bringen wir den Bericht von MÁRIA SZ. RÁCZ und MAGDOLNA SZILÁGYI, Sammlerinnen von Szeged. Am zweiten Tag des Treffens wurde die VI. Kleingraphische Landesausstellung eröffnet, deren preisgekrönte Künstler BÉLA STETTNER, LÁSZLÓ KÉKESI, RÓBERT KÖNIG und LÁSZLÓ LÁZÁR NAGY waren (Seiten 1–2).

Auf Seite 5 bringen wir die Rede des Kunsthistorikers MIKLÓS LOSONCI, welche er anlässlich der Eröffnung der Ausstellung gehalten hat.

An der, in der Stadt CHRUDIM, Tschechoslowakei veranstalteten IX. Exlibris Triennale nahmen auch zwei ungarische Sammler teil. Der Bericht einer der Teilnehmer, Frau ILDIKÓ MIKÓ PITTMAN ist darüber auf Seiten 8–9 zu finden.

Mit dem Tittel „Ein Besuch bei unseren litauischen Freuden“ wird die Abhandlung von ÁGNES SEMSEY gebracht, wer vor kurzem in Vilnius einen Besuch machte. Die, auch in Ungarn wohl bekannten graphischen Künstler KISARAUSKAS, KMIELIAUSKAS und DIDEYTE empfangen in Gesellschaft ihrer Familie mit vorzüglicher Liebenswürdigkeit den ungarischen Gast (Seiten 11–13).

Das Schreiben von ZSUZSA KÓSA KISS berichtet über den graphischen Künstler FERENC DEÁK, wer seit beinahe zwanzig Jahre in der Gestaltung des Gesichtes der ungarischen Buchausgabe in Rumänien teilnimmt (Seiten 15–16).

Über die Tätigkeit der graphischen Künstlerin PIROSKA M. MAKKAJ in den letzten zwanzig Jahren berichtet Dr IMRE SOÓS. Die in Siebenbürgen geborene Künstlerin arbeitete früher im Bezirk VI. von Budapest als Professorin. Zur Zeit macht das graphische Oeuvre der hervorragenden Pflegerin des Exlibris 300 Kleingraphiken und um 10 mehrblättrige, freie graphische Satze aus (Seiten 19–21).

Der graphische Künstler LÁSZLÓ PAULOVITS wurde in 1937 in Szamárnémeti geboren. Die Hochschule für die bildende Kunst absolvierte er in Kolozsvár. Seit 1964 ist er als Bühnenbildner für das Theater Nord in Szatmár tätig. Während 20 Jahren hat er 90 Exlibris geschaffen, die seinen Namen weltweit bekannt machten. In 1969 wurde er zur Biennale in Malbork eingeladen. Der Artikel von Dr JENŐ DEMETER endet mit künstlerischer Würdigung einiger seiner Exlibris (Seiten 22–26).

STERBENZ KÁROLY fametszete X2

ANDOR SEMSEY befasst sich seit Jahren mit der Zusammenstellung eines, die alten ungarischen Exlibris beschreibenden Katalogs. Jetzt startet er mit dem Tittel „Werkstattenspäne“ eine ständige Spalt, in der er mit Vorführung und Analyse einiger Exlibris die neueren Ergebnisse seiner Forschungen veröffentlicht. So stellt er über das, in der Sammlung von Dr. Istvány Csányi befindliche, anonyme Exlibris fest, dass dieses für den Bischof von Zagrab Ferenc Klobusiczky geschaffen wurde. Ebenda gibt der Autor für die Herkunft des, auf den Exlibris der Kanoniker von Esztergom vorkommenden, seltenen Ornaments eine Erklärung. Sein drittes Schreiben macht auf das verstümmelte Exlibris von Miklós Istvánffy aufmerksam (Seiten 28–30).

Im Teil „Forum der Sammler“ auf Seite 31 verabschiedet sich ANTAL FERY von dem unvergessbaren jugoslawischen Sammler DAGMAR NOVACEK.

Die Sammlerin ALMA PETZ von Österreich stellt in seinem Artikel Dr IMRE SOÓS vor. Die namhafte Sammlerin begann in 1978 Exlibris zu sammeln. Ihre Sammlung zählt zur Zeit 12 000 Stücke. 123 dieser, auf ihren Namen verfertigten Blätter hat sie im Austausch. Diese wurden von Künstlern aus 16 Ländern für sie geschaffen. Die ungarischen Künstler haben ihr bisher 20 Blätter gemacht, diese Zahl nimmt aber ständig zu. ALMA PETZ, selbst eine gebildete Graphikerin hat um 30 Blätter geschaffen. Ihr Ehemann WILLI PETZ ist zwar kein Sammler, aber ein begeisterter Mäzen der Kleingraphik und ein verständnisvoller Freund der Künste. Der Artikel grüsst in beiden Personen die aufrichtigen Freunde des ungarischen Volkes (Seiten 32–34).

Die Österreichische Exlibris Gesellschaft feierte zwischen 11 und 13 November 1983 die 80. Jahreswendepunkt ihrer Gründung. Auf Seite 35 bringen wir den Bericht von ÁRPÁD MÜLLER, wer an der Feier teilgenommen hat.

Zum Gedächtnis des verstorbenen, österreichischen graphischen Künstlers Prof. MAX KISLINGER (1895–1983) schreibt Frau DEMÉNY einen Nekrolog. Die hervorragende Künstlerpersönlichkeit war mit seiner Frau gemeinsam auch ein begeisterter Volkskunst-Sammler. Auch auf diesem Gebiet hat er Unvergängliches geschaffen: das, seinen Namen tragende Volkskunstmuseum wurde noch in seinem Leben, an seinem 80. Geburtstag eingeweiht. (Seite 39).

Die Nachrichten des in- und ausländischen Exlibris-lebens werden auf Seiten 38–42 gebracht. Die Auslandschau ist auf Seiten 43–44 zu lesen.

RÉSUMÉ

Le Xème Entrevue Nationale de la Petite Graphique fut organisé en septembre 1983 durant les fêtes de l'„Automne de Cegléd". Nous publions le compte rendu de l'événement par MÁRIA Sz. RÁCZ et MAGDOLNA SZILÁGYI, collectionneurs de Szeged. Le deuxième jour de l'entrevue s'ouvrait la VIème Exposition Nationale de la Petite Graphique, dont les prix furent adjugés à MM BÉLA STETTNER, LÁSZLÓ KÉKESI, RÓBERT KÖNIG et LÁSZLÓ LÁZÁR NAGY. (P. 1–2.) Sur la page 5 nous publions le discours d'ouverture del l'historien d'art MIKLÓS LOSONCI, prononcé à l'occasion du vernissage de l'exposition mentionnée.

Deux femmes collectionneurs hongroises ont participé au IXème Triennale d'Exlibris organisé à CHRUDIM, en Tchécoslovaquie. L'une parmi d'elles, MME PITTMANN écrit son compte rendu sur cet événement important. (P. 8–9.)

„Visite chez nos chers amis Litouanes" – c'est le titre de l'article d'ÁGNES SEMSEY qui a fait une visite à Vilnius chez les familles de KMIELIAUSKAS, KISARAUSKAS et DIDELYTE. Les familles d'artiste mentionnées ont accueilli leurs hôte hongrois avec une hospitalité affectueuse en montrant les divers monuments historiques de la belle ville. (P. 11–13.)

ZSUZSA KÓSA KISS écrit sur l'artiste graphique FERENC DEÁK, qui participe depuis deux dizaines d'années à la formation du visage graphique de l'édition des livres hongrois en Roumanie. (P. 15–16.)

DR IMRE SOÓS traite l'activité artistique durant les dernières vingt années de MME PIROSKA M. MAK-KAI. Elle est né dans Transsylvanie. Jusqu' à sa retraite elle était professeur de dessin dans le VIème arrondissement de Budapest. L'ensemble de ses créations contient environ 300 petites graphiques et une dizaine de série graphique libre. (P. 19–21.)

L'artiste graphique LÁSZLÓ PAULOVITS est né en 1937 à Szatmárnémeti. Depuis 20 années il a créé 90 ex libris. Ses créations font connaître son nom dans le monde entier. En 1969 il a reçu l'invitation au Biennale de Malbork. L'auteur dr JENŐ DEMETER termine son article par l'analyse esthétique de quelques ex libris. (P. 22–26.)

ANDOR SEMSEY s'occupe depuis longtemps à la composition du catalogue descriptif des vieux ex libris hongrois. Dans notre numéro récent il lance une rubrique nouvelle intitulée „COPEAUX D'ATELIER” afin de publier quelques résultats récents de ses recherches. A présent il publie la photographie d'un ex libris anonyme, appartenant à la collection du Dr István Csányi. D'après ses recherches l'auteur constate que l'ex libris en question fut créé pour François Klobusicky, évêque de Zagreb. Sur les ex libris des chanoines d'Esztergom figure un ornement spéciale. L'auteur excellent donne l'explication de son origine. Dans son troisième article il traite l'ex libris mutilé de Miklós Istvánffy. (P. 28–30.)

Dans la rubrique „Forum des Collectionneurs” ANTAL FERY prend congé de l'inoubliable collectionneurs de la Yougoslavie, DAGMAR NOVACEK. (P. 31.)

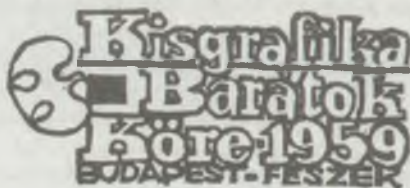
Dans son article dr IMRE SOÓS présente MME ALMA PETZ, célèbre collectionneur autrichienne. Elle a commencé à collectionner en 1978. A présent sa collection contient environ 12.000 pièces. Elle fait l'échange avec ses 123 ex libris portants son nom, créations des artistes de 16 pays divers. Elle possède 20 ex libris des artistes hongrois, mais cette quantité s'augmente continuellement. MME ALMA PETZ est aussi une artiste graphique bien spécialisée qui a créé déjà 30 ex libris. Son mari, WILLI PETZ ne collectionne pas, mais il est un mécène enthousiaste de la petite graphique et un ami compétent de l'art. L'article salue le ménage Petz comme les amis sincères du peuple hongrois. (P. 32–34.)

La Société Autrichienne d'Ex Libris a fêté le 11–13 novembre 1983 le 80ème anniversaire de sa fondation. Nous publions le compte rendu d'ÁRPÁD MÜLLER qui a participé à cet événement heureux. (P. 35.)

MME ALAJOS DEMÉNY écrit une nécrologie sur le Prof MAX KISLINGER (1895–1983). Le grand artiste graphique de l'Autriche était aussi avec sa femme un collectionneur enthousiaste des créations de l'art populaire. Dans la domaine de la collection il créa aussi une valeur absolue: le musée ethnographique portant son nom fut inauguré de son vivant. (P. 36.)

Nous publions des nouvelles sur les pages de 38 à 42.

On lit la revue de la presse étrangère sur les pages de 43 à 44.

ISSN 0209–6161 III/KUL 64/1978 – Megjelent 500 példányban 4 ív (A/5) terjedelemben.

84097 DATORG NYOMDA – F. v.: Harkai József

ÁRA 7,— Ft.

GYULAI LIVIUSZ illusztrációja a „Szamártestamentumhoz” linómetszet X3